

Az EU röviden

Szerző Ábrahám Réka
2008. január 07.
Utolsó frissítés 2013. január 10.

Az Európai Unió rövid története

Az európai integráció folyamatának bemutatása 1945-től napjainkig 1945 után számos olyan nyugat-európai szervezet alakult, melyektől elsősorban az újabb világháború megakadályozását, megelőzését várták, fő célkitűzésük Európa egységesítése volt. Az 1940-es évek végén, az NSZK katonai megerősítése is egyre inkább halaszthatatlan feladattá vált a növekvő szovjet befolyás kordában tartására, és Franciaország is szükségét érezte a Németországgal való viszony hosszú távú rendezésének. Kelet- és közép Európában a kommunista terjeszkedés hatására egyre nagyobb teret hódított az egységes Európa gondolata, melynek megvalósítását a gazdasági együttműködés megszervezésével kezdték. Robert Schuman, francia külügyminiszter 1950 május 9-én hirdette meg Jean Monnet vezetésével készített tervét, ami a francia-német megbékélés zálogát a gazdasági együttműködésben látta, ami - több országgal kibővülve - egy egységesített Európa megteremtésének alapjául szolgálhat. A program idővel az európai integráció talpköve lett. Első lépésként, hogy ellehetetlenítsék egy esetleges háborús készülődés eltitkolását, a szén- és acélpárt kellett közös ellenőrzés alá kívánták vonni. Mivel a 40-es, 50-es évek fordulóján hiány állt elő szénből és acélból is, a termelési és értékesítési együttműködés gazdasági hasznot is hozott. A francia-német együttműködéshez csatlakozva Olaszország, a Benelux-államok (Belgium, Hollandia és Luxemburg) 1951 áprilisában megalakították az európai Szén- és Acélközösséget, más néven a Montánuniót. A szervezet Főhatósága a kormányok közötti együttműködés fórumaként szolgált, Közgyűlése - tárgyalási fórumként - a résztvevő államok parlamentjeinek küldötteit tömörítette, és Bírósága előtt tisztázták a felmerülő vitás kérdéseket. A Főhatóság elnökségi posztját elsőként Jean Monnet töltötte be. A gazdasági együttműködés sikere az egyesült Európa híveit újabb lépés megtételére sarkallta: megszületett az Európai Védelmi Közösség az (EDC). Azonban a nemzeti önállóságát féltő Franciaország ellenállása miatt közös haderő létrehozásának kísérlete elbukott. 1955-ben új lendületet vett az integráció és a gazdasági kapcsolatok mélyítését javasoló tervezet készítették, majd 1957. március 25-én Rómában Franciaország, Németország, Olaszország, és a Benelux-államok részvételével megalakult az Európai Gazdasági Közösség (EGK) és az Európai Atomenergia Közösség (Euratom). Az úgynevezett Római Szerződés 1958. január 1-én lépett hatályba. Az 1972-es olajválságig tartó időszak folyamán 1962-ben megegyezés született a közös mezőgazdasági politika viteléről, 1968-ra pedig a résztvevő államok megszüntették a vámhatárokat. Az integráció hihetetlenül jól jövedelmezőnek bizonyult, és már pénzügyi együttműködést is terveztek, mely utóbbi megvalósítását az olajválság elsodorta. Bár Anglia sokáig szigorúan elzárkózott az európai integrációba való bekapcsolódástól, 1961-ben a gazdasági együttműködés sikerein felbuzdulva maga is kifejezte belépési szándékát, azonban De Gaulle elnök veszélyben látta Franciaország politikai befolyását és még 1967-ben is vétőjával megakadályozta az angol belépést. 1967-től az Egyesítő Szerződés hatályba lépésétől kezdve összevonva működtek az Szén- és Acélközösség, az Euratom és az Európai Gazdasági Közösség addig egymástól elválasztva működő szervei. Ettől kezdve hívják a három szerződést aláíró államokat az Európai Közösség tagállamainak. De Gaulle francia elnök lemondása után 1970-ben megkezdődtek a csatlakozási tárgyalások Angliával Írországgal, Dániával és Norvégiával. Norvégia kivételével - ahol a népszavazáson elutasító döntés született - 1973-ban az európai "hatokból" "kilencek" lettek. 1979-ben újtáira indították az Európai Monetáris rendszert az EMS-t, ami a nemzeti valuták egymáshoz viszonyított árfolyama helyett egy közös elszámolási egységet ("virtuális pénzt") vezetett be, az ECU-t, és megtartották az első közvetlen választást. Az Európai Közösség a diktatúrák bukása után demokratizálódó déli országokkal bővült ki: 1981-ben Görögország csatlakozásával kezdődött, majd Portugália és Spanyolország 1986-os belépésével ért véget. Jacques Delors, a Bizottság elnökének vezetésével 1985-ben megszületett az Európai Közösségek országai között 1992-ig létrehozandó egységes piac létrehozásának terve, ez az úgynevezett Fehér Könyv. A belső piac megteremtéséhez azonban tagállamoknak nagymértékben csökkenteniük kellett nemzeti önállóságukat többek között az Unió döntéshozatal tekintetében. Az Egységes Európai Okmány -t, 1986 februárjában írták alá, és a következő év január 1-én lépett hatályba. A gazdasági együttműködés a politikai közösség létrejöttéhez képest viszonylag könnyen zajlott, hiszen a tagállamok sokáig húzódoztak a gazdasági közösségen túlmutató közös Európa létrehozásától. Az Európai Unióban folyamatos vita zajlik a közösség bővítését szorgalmazók, és a szövetség mélyítését javasló irányzatok között: hol egyik, hol másik kerekedik felül. Az Európai Egységes Okmány megszületése lehetővé tette a kapcsolatok további mélyítését, így alapul szolgálhatott az Európai Közösség politikai unióvá alakításához. Ennek gazdasági feltétele a közös valuta bevezetése, politikai alapjait pedig kormányközi konferenciákon teremtették meg. Az Európai Uniót létrehozó szerződést 1992. február 7-én írták alá hollandiai Maastrichtban (ez a Maastrichti Szerződés). A tagállamok kötelezettséget vállaltak - 1999-ig - a közös valuta bevezetésére és a közös kül- és biztonságpolitika mellett a bel- és igazságügyi területén együttműködési megállapodást kötöttek. Az Európai Unió "három pillére" bontható az együttműködés szorosságától függően: az első pillér az Európai Közösségeké, illetve a pénzügyi unióé és a nemzetek feletti együttműködést jelképezi, a második és harmadik pillér pedig a kormányközi keretek között működő kül- és biztonságpolitikai és a bel- és igazságügyi együttműködést jeleníti meg. A szerződés 1993. november 1-én lépett életbe, miután az összes tagállam - nagy nehézségek árán - népszavazáson elfogadta a szerződés szövegét. 1993-ban Ausztria, Finnország, Norvégia, és Svédország jelezte belépési szándékát, majd 1995. január 1-től Norvégia kivételével - ahol újfent leszavazták a csatlakozást - tizenöt tagúvá bővült az Európai Unió. Ekkor már nem lehetett tovább halogatni az Unió átfogó intézményi reformját, így 1996 márciusára Torinóban kormányközi konferenciát hívtak össze, melyet végül csak

1997 júniusában sikerült lezárni és megalkotni az 1999. május 1-étől hatályos új alapszerződést. Az Amszterdamban aláírt szerződésben (Amszterdami Szerződés) a tagállamok kötelezettséget vállaltak többek között nemzeti foglalkoztatáspolitikájuk uniós szinten való összehangolására, a közös pénz bevezetésére, az EU intézményrendszerének és döntéshozatali mechanizmusának megreformálására. A kelet-európai országokkal 1998. március 30-ával megnyitották az Európai Unió bővítésének újabb szakaszát, és öt kelet-európai állammal (Magyarországgal, Lengyelországgal, Csehországgal, Észtországgal, Szlovéniával) és Ciprussal pedig megkezdtek a csatlakozási tárgyalásokat. 1999. januárjában az EU tizenegy tagországa elindította az egységes európai fizetőeszközre való átállást (Anglia, Írország, Dánia nem kívánt csatlakozni a monetáris unióhoz, Görögország pedig nem felelt meg a belépési feltételeknek). Hat újabb tagjelölttel - Szlovákiával, Lettországgal, Litvániával, Romániával, Bulgáriával és Máltával - kezdődtek meg a csatlakozási tárgyalások 2000. februárjában. 2001. február 14-én újra kormányközi konferencia kezdődik Nizzában az Amszterdami Szerződés -ből kimaradt ügyek rendezésére: a Miniszterek Tanácsában új szavazati arányokat határoznak meg, a Bizottságba pedig 2005-től minden állam csak egy-egy főt delegálhat (Nizzai Szerződés). Nyilatkozatot adnak ki kelet-európai bővítésről, és meghatározásra kerül az újonnan csatlakozó államok képviseleti aránya az uniós intézményekben. 2001. márciusában a tag- és a tagjelölt országokban is nyilvános vita tárgyává tették az Európai Unió jövőjét (<http://europa.eu.int/futurum/>), de csak egy évvel később ült össze az Európai Konvent (A Konvent tagjai a tagországok és a tagjelöltek kormányainak küldöttei, a nemzeti parlamentek, és az Európai Parlament és Európai Bizottság képviselői) 2002. január 1-én tizenkét európai államban Anglia, Írország és Dánia kivételével az egész EU-ban hivatalos fizetőeszközzé válik az Euró, és pár hónappal később ezekben az országokban megszűnt a nemzeti fizetőeszköz. Márciusban - a tagjelölt országok részvételével - összeült a Konvent, hogy megvitassa az Európai Unió Alkotmányáról született javaslatokat. Decemberben lezárultak a tíz újonnan belépő állammal a csatlakozási tárgyalások. 2003. áprilisában a tíz csatlakozó állam képviselői (Magyarország, Lengyelország, Csehország, Észtország, Szlovénia, Ciprus, Szlovákia, Lettország, Litvánia és Málta) aláírták Athénban a belépési nyilatkozatot.

2004. május 1-én tíz állam csatlakozásával az Európai Unió 25 tagúvá bővült.

2004. október 29-én a 25 EU-tagállam aláírja az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződést. Az Alkotmányszerződés célja a huszonöt, a később még több tagországot számláló EU-n belül a demokratikus döntéshozatal és irányítás egyszerűsítése, illetve korszerűsítése. Emellett egy új tisztség, az európai külügyminiszteri poszt létrehozását is tartalmazza. Az alkotmányszerződés hatálybalépéséhez azt mind a huszonöt országnak meg kell erősítenie.

2007. január 1-én további két kelet-európai ország - Bulgária és Románia - csatlakozik az Unióhoz. Ezzel a tagországok száma 27-re növekedett.

- Az EU intézményrendszere
- Az európai nyelv
- Az Euro
- Az EU jelképei